

Col·loqui

Qüestió

Al senyor Eduard Sagarra: no creu que Pau Casals ha estat determinant en la reivindicació de la identitat catalana?

Eduard Sagarra

El mestre Pau Casals ha fet més tocant a les Nacions Unides *El cant dels ocells* que molts dels centenars de llibres que hem escrit tots plegats sobre el tema identitari o per reivindicar internacionalment l'existència, el valor i el futur de Catalunya.

Per tant, sí que és cert. Aquests senyals fan o desperten en nosaltres i en els altres que ens preguntin o es preguntin qui som nosaltres, que és el que abans dèiem del diferent. Doncs el diferent pregunta: com és que hi ha un senyor que es diu Pau Casals i que en el moment de la seva intervenció a les Nacions Unides diu que ell és català i que allò és Catalunya? Les memòries o els pròlegs no ho diuen. No diuen sempre ni proven el que és Catalunya a Espanya, a Europa o al món.

Dídac Ramírez

A la taula i a tothom: cap a on va la ICC? O la pregunta està mal formulada?

Francesc Mercadé

No, no, la pregunta està molt ben formulada. Però jo penso que és interessant estudiar cap a on, però potser no ens hauria de preocupar. És a dir, ens hauria de preocupar més el que fem que cap a on anem, podríem dir. Si es fan les

coses ben fetes, les societats van caminant, i totes van caminant, i de vegades, si ens entestem a discutir, dient-ne drets històrics; els drets històrics són fonamentals, sobre això s'identifica la història del present, però de vegades oblidem que, depenent d'on fem el tall, l'existència se'ns complica. Vull dir que el que hem de veure és avui quins instruments tenim per ser més eficaços, per créixer en benestar, perquè el patrimoni col·lectiu que és la llengua, que és la cultura, que és aquesta identitat, es preservi, creixi, es reforci; això vol dir que es modifiqui.

Llavors, en aquest sentit, jo penso que moltes vegades oblidem que, per exemple, el català és una llengua llatina i, per tant, ve d'algun lloc. I d'on ve una llengua llatina en un lloc com Catalunya? Per tant, ve d'una invasió tranquil·la, amb un estil determinat, però d'una invasió, doncs; d'un poble determinat que ve cap aquí i que romanitza Catalunya, i el llatí hi entra, va derivant i acaba en el català actual. És a dir, el català en el seu moment ve d'una invasió.

Doncs, és clar, si comences a tirar endarrere, quina és la identitat originària? La identitat essencialista on seria? Abans de la romanització? Doncs abans també hi havia històries. O ara, quan abans parlàvem del territori. No és per aigualir l'anàlisi, però, quan parlem del territori i diem que a tot el territori es parla català, ens hem preguntat per què parlen català a l'Alguer? Com és que parlen català a l'Alguer? Van decidir un dia que el català era la llengua de comunicació millor? O algú hi va arribar *a sac* i hi va imposar el català amb dret de conquesta?

És a dir, la reflexió de què serà la identitat catalana la dirà la història. Això és, no podríem aïllar-nos del que passa al món ni del que passa en la nostra societat. Es tracta de tenir el poder, i el poder vol dir el poder polític; però també vol dir el poder econòmic, el poder educatiu, cosa que vol dir definir una escola; el poder familiar, el poder de control davant dels mitjans de comunicació, en el sentit de fer dels mitjans de comunicació una eina també, un instrument. I amb tot això, doncs, cap a on va la identitat? Doncs cap allà on vagi el món, d'alguna manera.

I nosaltres hem de tenir una manera catalana de viure en aquest món. Però vull dir que a mi no em preocuparia gaire cap a on anem. Em preocupa on som. Em preocupa més cap a on va el món que cap a on va la identitat catalana. Si estic bé al lloc on visc i la societat s'organitza respectant els nostres drets nacionals, això que anomenem la *identitat catalana* segur que es mourà, però en una direcció que haurem triat fins i tot si no en sabem segur les conseqüències. Serà un camí resultat de la nostra posició activa i no la conseqüència d'un marc del qual ja no ens podem escapar.

Carles Carreras

Jo volia intervenir en aquest debat també recollint una intervenció que hi ha hagut abans, amb la qual en principi no estava gaire d'acord, però que ha suggerit una cosa interessant, que és la diferència que existeix, des del punt de vista del que s'anomena la *integració*, entre la majoria d'estats europeus i els Estats Units d'Amèrica del Nord. Francis Fukuyama, a qui tenia una certa animadversió quan va escriure *La fi de la història*, ha escrit ara un llibre que m'hi ha reconciliat en bona part i que es diu *El desordre americà*. Hi critica la política de Bush, cosa sempre positiva, però també hi treu un tema que en el llibre és relativament marginal, però que a mi em sembla molt interessant per col·locar en aquesta resposta, perquè no sé cap a on va la identitat catalana. El que sí que crec que és important, però, és que, com a ciutadans i també com a professionals, reflexionem per saber com hem de tractar aquest tema per poder arribar a algun lloc que sigui menys dolent que el que estem acabant. Fukuyama assenyala com aquesta política d'integració que ve del *droit du sol* de la Revolució Francesa, per la qual tot els que estan a França són francesos independentment d'on hagin nascut, és una manera francesa, i també catalana i europea, de fer. Els Estats Units, en canvi, ho han plantejat d'una manera radicalment diferent: cadascú pot ser el que sigui, anar vestit com vulgui, parlar i menjar com vulgui, però per sobre de tot és americà i, quan sona el *Barres i estels*, tothom es posa la mà al cor i plora i és capaç d'enrolar-se a l'exèrcit per anar a fer el que es fa a totes les guerres: matar i morir.

Són dos models diferents, i probablement n'hi ha d'altres. Per exemple, a la meva segona ciutat, São Paulo, sempre els pregunto com varen ser capaços d'integrar l'allau de la immigració europea i asiàtica que els hi va arribar a començaments del segle XX i, en canvi, no són tan capaços d'integrar la immigració de brasilers pobres del nord-est que els hi ha arribat a finals del segle XX. Probablement per raons de classe, potser Marx encara és viu.

En tot cas, però, crec que reflexionar sobre aquest concepte d'integració que aquí a Catalunya ha sonat molt a la francesa és important. No perquè pensi que Fukuyama té raó necessàriament, però sí que crec que fa reflexionar, que potser no hem de posar l'èmfasi tant en la integració. A mi, per exemple, no m'agradaria que me féssiu aprendre a ballar la sardana perquè no en sé; m'agrada més la jota de Tortosa, em sap greu. I, de la mateixa manera que jo no voldria haver d'aprendre la sardana ara mateix perquè no em diverteix, penso en els que vénen de més lluny. Reflexionar sobre el model d'integració crec que és important perquè els anys seixanta es va utilitzar molt, i crec que, ara que la diversitat és de debò, potser valdria la pena que la discutíssim si més no.

Eduard Sagarra

Jo només hi voldria afegir una cosa en relació amb el tema de què parlàvem ara de la immigració, de la integració, de l'assimilació i de la multiculturalitat.

Són termes que tots utilitzem constantment, i sobretot són termes el sentit exacte dels quals no sé si saben els que els utilitzen. Jo proposo que, en comptes d'emprar aquests termes, a Catalunya parléssim, més que d'integració, d'acomodació, perquè la multiculturalitat, la integració, l'assimilació són sempre termes de dominació. L'acomodació vol dir acomodar el qui ve amb el que hi és, i el qui hi és amb el qui ve.

Jo crec que un dels trets característics de la nostra, d'aquesta acomodació, és, per exemple, ser del Barça, cantar en una coral del barri, pertànyer a un grup excursionista o anar amb els infants a un cau o a un grup escolta. Bé —dius—, és del Barça, que té un paper important, identificador; i la gent identifica el Barça, i molta gent l'identifica amb Catalunya, vulguis que no.

Aquesta acomodació no és perquè ningú ha imposat que juguïn, que es facin del Barça o que vagin a veure el Barça: és perquè és així.

I llavors jo crec que això és un tret característic identificador de Catalunya, o ho hauria de ser, per saber cap a on hem d'anar. El fet immigratori és imparable, el fet dominatori és impensable; i, en conseqüència, el fet acomodatori o el moviment tendent a l'acomodació del «diferent» crec que és l'únic camí viable per tenir un futur en pau i amb progrés.

Carles Carreras

Això de l'acomodació m'ha agradat també. Però el que vull dir és que, de la mateixa manera que hem de ser rigorosos en interpretar els elements, quan es fa la selecció, perquè es fa l'acció, el que es tria i no es tria, hem de tenir la mateixa actitud respecte al present. Nosaltres també som lliures de renunciar, doncs: si ens asenta malament l'escudella barrejada, no en prendrem i prendrem una altra cosa.

Globalment, penso que també s'ha de tenir aquesta actitud oberta. Així, per exemple, abans no ens rentàvem gaire perquè no hi havia aigua calenta, no? I això era com una tradició, i ens rentàvem els dissabtes, a trossos. Però trobo que està molt bé que aquesta tradició s'hagi acabat gràcies als escalfadors d'aigua de gas o elèctrics. Potser, però, haurem de tornar a la vella tradició quan no hi hagi prou aigua o prou energia, o sigui massa cara, i haurem de tornar a aprendre a rentar-nos a trossos probablement.

De la mateixa manera que cal analitzar per què, com i quan unes coses esdevenen identitàries i unes altres no, hem d'estar disposats a agafar i a perdre constantment aquestes coses perquè la societat és dinàmica. I no és només el *nomadisme*

que hi hagi a partir de les migracions forçades de tota mena que existeixen, sinó que nosaltres mateixos som mòbils. I això ens enriqueix, enriqueix la nostra identitat, i no hi voldrem pas renunciar tret que les companyies aèries, Bush i quatre sonats ens impedeixen finalment volar amb regularitat. Ens hi resistirem. Per tant, penso que sí a l'acomodació i sí a la flexibilitat de cara al futur, perquè ara som d'una manera i d'aquí a vint anys serem d'una altra manera.

Ignasi Roviró

Jo volia recollir una de les qüestions que han aparegut i que és el respecte a la identitat. Crec que hem de respectar les identitats dels que ens visiten i dels que volen viure a casa nostra durant el temps que sigui. Però més enllà d'això, d'aquest respecte a les seves pròpies identitats, em sembla que, llavors, el problema es trasllada a l'espai públic. Llavors el problema està en com construïm un espai públic en el qual el que domina és la identitat catalana. Em sembla que aquesta és la qüestió de fons.

No crec que sigui el respecte a les identitats, ja que crec que això és respecte obligat, sinó que és aquesta construcció pública d'una entitat viva, canviant, real, participativa, però que ens distancia de les altres identitats que hi ha en el món.

Crec que, finalment, és un problema polític, també, en el qual es tracta de construir un espai en català, on sigui possible el respecte a les diverses identitats.

Crec això, d'una banda. I volia fer una nota per acabar. A mi en Carreras m'ha agradat molt quan parlava del territori. Jo, en aquest cas, el volia matisar en el paisatge. El paisatge també configura identitat pròpia. Quan dic «pròpia», vull dir individual. Ell parlava del port de Maó, exactament; jo parlaria de la boira de la ciutat de Vic, per exemple. Sí, no es pot explicar, però simplement hi podem fer aproximacions també. Sé que per als qui no són de Vic la boira és un impediment, però per al qui ha crescut en el cor de la ciutat de Vic és una joia, la boira. Es veu el paisatge diferent, Vic és diferent quan hi ha una nit plena de boira. No es veuen, hi ha un cert aïllament; i ara perdonin: festejar amb boira és esplèndid, saben?

Dídac Ramírez

Molt bé, les darreres paraules del professor Roviró constitueixen una manera excel·lent de cloure aquesta taula rodona. No tenim una resposta tancada de cap a on va la ICC, però sí que tenim pistes, indicis, per trobar aquesta resposta.